

Aktuelle endringer i konkurranseloven

Er det behov for ytterligere reaksjoner overfor individer?
Hvordan kan markedsetterforskning gjøre konkurransen mer effektiv?

Tina Søreide, konkurransedirektør
BECCLE. UiB, Bergen. 26.10.2023

Konkurranskontroll
anno 2023
Mye er bra!

Konkurranseskontroll anno 2023

Betydelige utfordringer

Faksimile New York Times

SSB: Høyeste prisvekst siden 80-tallet

Prisene i mai var 6,7 prosent høyere enn på samme tid i fjor. Matvareprisene er opp hele 13,2 prosent.

DYRERE: Prisen på matvarer stiger kraftig, viser ferske tall fra SSB. Faksimile NRK Nyheter

Svein Vestrum Olss
Journalist

Publisert 9. juni kl. 0
Oppdatert 9. juni kl.

Barnefamilier, aleneboere og flyktninger: Disse er det flest av i matkøene

Matkøene har eksplodert i Norge. Men hvem er det som må oppsøke veldedige organisasjoner for å få mat på bordet? Nå har Frelsesarmeen hyret inn Fafo for å få svar.

Faksimile Dagsavisen

Seminar BECCLE 26. oktober 2023

UIB websiden om seminaret

"Gjennomgåande for desse regelverka er at forvaltninga inntek rollar som tradisjonelt ligg til påtalestyresmakter og domstolsapparatet. Dette reiser ei rekkje prinsipielle spørsmål om maktbalanse, kontrollmekanismer og retten til rettferdig rettargang, og kan få konsekvensar både for rettsutvikling, rettsavklaring og rettsvise."

Offentlig debatt om administrative sanksjoner/reaksjoner

Merete Smith, leder av Advokatforeningen

Bruken av administrative sanksjoner gir forvaltningen makten til både å gi regler gjennom forskrifter og rundskriv, føre tilsyn – og å ilegge straff. De er både veileder, etterforsker og dommer i samme organ – noen ganger i samme person.

Hva gjør denne praksisen med tilliten vår til forvaltningen? Og hvordan er rettssikkerheten i disse sakene – der straffelignende sanksjoner ilegges langt utenfor straffeprosessens system?

Debatt i Norge i lys av aktuelle utfordringer? Ser vi risikoen for at konkurransekontrollen kommer til kort?

Nye muligheter for koordinering ved hjelp av tilgang til massive mengder data, informasjon som konkurranseparameter, langt raskere deling av store mengder markedssensitiv informasjon, selvkoordinerende algoritmer, kunstig intelligens, digitale markeder med risiko for tipping og stegvise oppkjøp, finansielt hemmelighold, hemmelig eierskap,...

Insentivene for profittmaksimering er som før

Kapitalisme fremmer utvikling,
så sant man har effektiv konkurransekontroll

**NO SOCIETY CAN
SURELY BE
FLOURISHING AND
HAPPY, OF WHICH
THE FAR GREATER
PART OF THE
MEMBERS ARE
POOR AND
MISERABLE.**

ADAM SMITH

Adam Smith was an economist and philosopher who wrote what is considered the "bible of capitalism," *The Wealth of Nations*.

Behov for ytterligere kontroll- og reaksjonsmuligheter?

Tydeligere konsekvenser overfor fysiske personer?

Markedsetterforskning?

Sanksjoner overfor fysiske personer

Allmennpreventiv effekt, normdannelse og rettferdighet

- riktig plassering av ansvar, forebygge lovbrudd, omdømme-effekt

Internalisere kostnader

- unngå at ledere oppnår gevinst ved lovbrudd uten å oppleve risiko for konsekvenser

Foretaksansvaret er utilstrekkelig

- Begrensninger på oppdagelsesrisiko og grenser for gebyr: reaksjon sikrer ikke negativ netto for de involverte

Insentiver til selvrapporing bør styrkes

- Konsekvenser for ledere kan gjøre dem mer tilbøyelige til å lytte til varslere og til å søke lempning

Tilsynets hørings svar ang. reaksjoner – fysiske personer

Ser utfordringer...

- Saksbehandling/prosess: rettsikkerhetsgarantier og prosessuelle rettigheter må vernes
- Gebyr til personer: reglene om klageadgang og søksmål gjelde tilsvarende som for foretak
- Sikre alminnelige og spesielle saksbehandlingsregler i fvl./krll.

.... Men støtter forslaget

- Støtter formålet bak konkurranseloven hvis man fremmer preventiv effekt overfor beslutningstakere
- Straffesporet mot personer er "sovende" – sammensatte årsaker
- Riktig ansvars plassering er et mål i norsk rett. Gebyr til foretak er en indirekte form for avskrekking
- Bør beholde hjemmel for straff for de groveste overtredelsene av § 10

Særlig om lederkarantene

- *"With director disqualification, the individual is excluded from any company's operations and managerial roles, typically in a specific jurisdiction, for a certain amount of time" (OECD, 2022)*

KT i utgangspunktet positive til forslaget

- Mer egnet og forholdsmessig enn straff
- Påvirker andre insentiver enn gebyr
- Tilsvarende regulering i andre jurisdiksjoner, samt finansregulatorisk lovgivning i norsk rett

DIRECTOR DISQUALIFICATION AND BIDDER EXCLUSION IN COMPETITION ENFORCEMENT

OECD Competition Policy Roundtable Background Note

Lederkarantene

OECD 2022 – utdrag

- “The order typically applies to directors, former directors, shadow directors or any individual exercising analogous functions in practice”
- “Director disqualification as a sanction for competition infringements is present in 23 jurisdictions, although only around 10 jurisdictions provide for it specifically in their competition laws”
- “The sanction is normally imposed by a court upon the request of a competition authority. It is also possible for competition authorities, in some jurisdictions, to accept a self-disqualification commitment by a director.
- “The application of the disqualification is normally triggered by at least two elements: the violation of competition law by the company and an element of liability of the involved director.”
- “The duration period ranges among different jurisdictions, with a popular option being a 5-year cap, but with cases where the sanction can go up until 10 or 15 years and, in rarer cases, be imposed for an indefinite amount of time”
- “Increased use of director disqualification in the UK: Since its introduction, the CMA has extended the possibility to request an order for director disqualification to all competition infringements (agreements and abuses of dominant position). Until now, such sanctions have been applied in the most serious cartel cases.

DIRECTOR DISQUALIFICATION AND BIDDER EXCLUSION IN COMPETITION ENFORCEMENT

OECD Competition Policy Roundtable Background Note

Lederkarantene

Støtter opp under formålet med konkurranseloven, men ...

- Ikke åpenbart at slik reaksjon skal inn som egen bestemmelse i konkurranseloven?
- Karantene / skikkethet hvor langt fremover i tid?
- Vilkår og rettsvirkning; hvordan vurdere proporsjonalitet?
- Kompliserer lempningsinstituttet?

...flere uavklarte spørsmål ift saksbehandling og prosess

Markedsetterforskning

Etter en grundig analyse av konkurranseforholdene i et marked kan Konkurransetilsynet treffe avhjelpende tiltak for å styrke konkurransen

- Vesentlig konkurransebegrensning
- Adferdsmessige eller strukturelle tiltak

Behov

- utfordringer knyttet til digitalisering
- Ensidig adferd fra aktører som ikke er dominerende
- utfordringer i dagligvaremarkedet
- Stegvis oppkjøp
- [...]

Bredt utredet i flere land, innført i Tyskland 2023, milliardbesparelser for forbrukere i UK

Tilsynets hørings svar

Aktuelle innvendinger...

- Tilsynet har allerede nødvendige "verktøy"
- Hemmer innovasjon
- Udemokratisk!
- Tilsynet får en politisk rolle
- Vil ikke virke som ønsket

.... men KT støtter forslaget

- Konkurransen i markeder fremmer utvikling
- Flere typer konkurransehindre som tilsynet ikke kan løse effektivt
- Partene vil få rettigheter
- Rettslig terskel for inngrep
- Bra hvis konkurranseskadelig atferd avskrekkes
- Økt markedsrett kan føre til mer lobbyisme

Er tilsynet posisjonert for "større muskler"?
Eller bør problemene håndteres av andre?

**Markedsregulering
er en politisk
vurdering?**

**Gebyrer bør
holdes i
straffesporet?**

Er tilsynet posisjonert for "større muskler"?
Eller bør problemene håndteres av andre?

Konkurransetilsynets posisjon

ALLOKERING AV MYNDIGHET?

- **Europeisk rettstradisjon** og utvikling: næringslivsrelaterte utfordringer og lovbrudd håndteres utenfor straffesporet
- **Spesialiserte tilsyns- og forvaltningsområder**
  - ikke mulig for påtalesystemet å effektivt avdekke, etterforske og avgjøre alle slike saker i første instans (hverken ressurser eller spesialkompetanse)

KONKURRANSETILSYNET?

Uavhengig fagorgan med spesiell kompetanse innen konkurranserett- og økonomi

Ingen lovgivende myndighet (NFD/Storting)

- forslag til NFD initiativ (pådriver)
- faglige innspill (utreder)
- selvstendige hørings svar (høringsinstans)

Ingen dømmende myndighet

- treffer enkeltvedtak/avgjørelser
- vedtak og avgjørelser som kan innenfor visse tidsfrister påklages til KKN
- Partene kan bringe KKN's vedtak inn for domstolene

Ansvarsområder og reaksjonsmuligheter

Konkurranseloven § 9

- Pådriver
- Utreder
- Veileder
- Håndhever
- Utøver strukturkontroll
- Påpeker

Reaksjonsmuligheter i dag

- Straff for personer – ubetinget offentlig påtale
- Strafferettslig inndragning – politi/påtalemyndighet
- Overtredelsesgebyr til foretak - KT
- Påbud om opphør til foretak – KT
- Bortfall/reduksjon av gebyr til foretak ved hel/delvis lempning, forlik, avhjelpende tiltak - KT

OPPSUMMERT

- Effektiv konkurransekontroll er en forutsetning for inkluderende utvikling i en markedsbasert økonomi
- Tilsynet støtter forslagene om gebyr til fysiske personer, ledelseskantene og markedsetterforskning -- ikke fordi tilsynet ønsker mer makt, men fordi konkurransekontrollen kan bli mer treffsikker og effektiv
- Rettssikkerhet og effektiv saksbehandling bør være opplagte hensyn i utformingen av regelendringene

Hva gjør du hvis du mistenker brudd på konkurranseloven?

Ta kontakt med Konkurransetilsynet!

The screenshot shows the website of the Norwegian Competition Authority (Konkurransetilsynet). The header includes the logo, the name 'KONKURRANSE·TILSYNET', and the tagline 'Norwegian Competition Authority'. There are search and menu icons in the top right. Below the header is a navigation bar with links for 'Om oss', 'Kontakt oss', 'Presse', and 'Karriere', and a language selector for 'English'. The main content area features six service tiles:

- ULOVLIG SAMARBEID** ▶
Konkurransbegrensende samarbeid – konkurranseloven § 10.
- MISBRUK AV DOMINANS** ▶
Utnyttelse av dominerende stilling - konkurranseloven § 11.
- FUSJONER OG OPPKJØP** ▶
Meldinger som er mottatt, til behandling - konkurranseloven § 16.
- VEDTAK OG UTTALELSER** ▶
Vedtak, avgjørelser, uttalelser og veiledninger fra Konkurransetilsynet.
- FORSKNING / RAPPORTER** ▶
Forskningsmidler, kronikker, masteroppgaver og publikasjoner.
- TIPS OSS** ▶
Ulovlig samarbeid, fusjoner og oppkjøp, og reguleringer som hemmer konkurranse.

The 'TIPS OSS' tile is highlighted with a yellow oval.